

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Актуальність теми зумовлена необхідністю переосмислення стану та подальшого розвитку екологізації суспільства, насамперед, у зв'язку з прискоренням владою дій щодо європейської інтеграції України. У цьому контексті відповідні напрями досліджень отримали помітне поширення у науковому середовищі країни, в тому числі у галузі науки державного управління.

Питанням екологізації державного управління приділяється багато уваги дослідників як в Україні, так і за рубежом. Ідеї екологічного управління, а також пропозиції щодо впровадження відповідних механізмів містяться у наукових працях вітчизняних науковців, зокрема: В.Андрейцева, Г.Балюка, В.Барановської, І.Бистрякова, О.Бондара, О.Веклич, Т.Галушкіної, Б.Данилишина, С.Дорогунцова, Л.Мельника, В.Пилипіва, І.Синякевич, М.Хвесика, В.Шевчука та інших. Серед зарубіжного наукового доробку в контексті обґрунтування розвитку екологізації державного управління особливий інтерес становлять роботи: Р.Аллен, Е.Белсдона, Дж.Боверса, С.Бобильова, Л.Брауна, І.Валерстейна, Г.Делі, В.Данилова-Данільяна, Б.Желіспьє, А.Костіна, У.Крістофер і А.Андерсона, П.Кристьянсен, І.Рогожкіна, Д.Пірса, С.Салан, А.Соромотіна, В.Уінстона та ін. Чимало досліджень екологічного спрямування проведено і у вітчизняній галузі науки державного управління. Зокрема, цією проблематикою займалися: А.Антонов, В.Бакуменко, А.Балашов, П.Гаман, О.Долгальова, О.Дацій, І.Драган, Т.Іванова, Є.Карташов, О.Коленов, О.Лазар, Н. Малиш, С.Марова, О.Мордвинов, О.Шаптала та інші.

Разом із тим, в межах останньої ще не достатньо уваги приділено системним дослідженням щодо розвитку екологізації державного управління у сучасній Україні. Такі дослідження потребують додаткового аналізу та узагальнення в частині теоретичного обґрунтування, розроблення методологічних засобів та науково-прикладних рекомендацій на цій основі, вдосконалення відповідних засобів забезпечення. Ці обставини й обумовили вибір тематики дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження висвітлює результати наукових досліджень автора, отримані при підготовці аналітичних матеріалів та рекомендацій щодо розв'язання актуальних проблем державного управління, які розроблялись в Академії муніципального управління в межах НДР за темою “Удосконалення механізмів державного управління та місцевого самоврядування” (номер державної реєстрації 0108U008164). Внесок автора полягає в розробленні методологічних положень та рекомендацій щодо вдосконалення засобів розвитку екологізації державного управління в Україні.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є теоретико-методологічне обґрунтування та розроблення науково-практичних рекомендацій щодо розвитку екологізації державного управління в Україні. Для досягнення мети були сформульовані такі завдання:

- уточнити базові поняття дослідження та провести контент-аналіз

сучасних вітчизняних дисертаційних досліджень з державного управління;

- виділити спектр керівних впливів органів державної влади та проаналізувати стан державного бюджетного фінансування екологізації державного управління;
- охарактеризувати стан розвитку спеціальних механізмів екологізації державного управління;
- визначити основні теоретичні та методологічні концепти та запропонувати нові підходи щодо екологізації державного управління;
- виділити найбільш суттєві умови та тенденції екологізації;
- провести верифікацію отриманих результатів дослідження;
- запропонувати науково-обґрунтовані практичні рекомендації для органів державної влади та управління.

Об'єктом дослідження є державне управління України.

Предметом дослідження є розвиток екологізації державного управління в Україні.

Методи дослідження. Для реалізації мети й завдань дослідження було застосовано загально-методологічні системний та комплексний наукові підходи з ситуаційним урахуванням особливостей їх застосування для дослідження екологізації державного управління.

Окрім цього, у дослідженні за обраною тематикою використовувалися такі підходи і методи: контент-аналіз наукового доробку та виявлення тенденцій досліджень; узагальнення, систематизація та класифікація теоретичних і методологічних концептів, умов, принципів, критеріїв, тенденцій розвитку; аналіз та оцінювання стану розвитку системи та засобів екологізації державного управління; синтез та аналіз запропонованого підходу концептуального розвитку; верифікація отриманих результатів шляхом експертного опитування. Ці підходи і методи були застосовані для обґрунтування основних результатів дисертаційного дослідження та синтезу науково-практичних рекомендацій.

Дисертаційне дослідження спирається на нормативно-правову базу України та Європейського Союзу, наукові та практичні результати зарубіжних і вітчизняних дослідників, сучасні аналітичні та інформаційні матеріали в обраному напрямку дослідження з численних джерел інформації.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота є системним дослідженням у науковій галузі державного управління, в якому обґрунтовано теоретико-методологічні засади розвитку екологізації державного управління в Україні. Наукову новизну одержаних результатів обумовлюють такі основні положення:

вперше запропоновано підхід концептуального розвитку, який покладено в основу досліджень екологізації державного управління, заснований на трьох постулатах: розгляді процесу розвитку як зміни концепцій діяльності або відносин шляхом поліпшення їх параметрів; представлення концепцій діяльності або відносин кількома векторами розвитку, складовими елементами яких є певні ознаки розвитку; використання в кожному такому векторі ознак розвитку одного типу, зокрема цілей, напрямів, проблем, принципів, тенденцій, умов, критеріїв, інших кількісних та якісних параметрів;

вдосконалено класифікацію механізмів екологізації державного управління за такими ознаками, як: основні напрями екологізації; складність; рівень державного управління; види державно-управлінських впливів; призначення у державно-управлінському процесі;

дістали подальшого розвитку:

– виділення низки основних тенденцій екологізації, які необхідно враховувати при прийнятті рішень органами державної влади, серед яких: тенденція сталого розвитку; тенденція ресурсозбереження; тенденція зміни екологічного аспекту в результаті переходу до інформаційного суспільства; тенденція посилення техногенної безпеки; тенденція розбудови «зеленого світу»; тенденція корпоративної міждержавної безпеки; тенденція негативних змін клімату;

– універсальне багаторівневе парадигмальне (матричне) представлення та розгляд інформації про захисти дисертацій з екологізації державного управління за рівнями: напрями екологізації; рівні адміністративно-територіального управління; види державно-управлінських впливів; організації, де відбувалися захисти; види дисертацій; наукові спеціальності, за якими відбувалися захисти;

– уточнення базових понять дослідження, зокрема таких, як «екологізація державного управління» та «розвиток механізмів екологізації державного управління». Поняття «екологізація державного управління» відображає процес здійснення органами державної влади та органами місцевого самоврядування керівних впливів відповідно до визначених напрямів екологізації на сфери та відносини суспільства з метою їх покращення та досягнення запланованих показників розвитку. Поняття «розвиток механізмів екологізації державного управління» передбачає дії, процеси, внаслідок яких відбувається зміна якості будь-яких практичних заходів та засобів, що забезпечують екологізацію державного управління, шляхом переходу від одного якісного стану до іншого, більш високого.

Практичне значення одержаних результатів. Обумовлене, насамперед, конкретикою науково-практичних рекомендацій та можливістю їх реалізації у роботі органів державної влади, установ та організацій на всіх рівнях екологічного управління. Зокрема результати дисертаційного дослідження були використані як інформаційний, аналітичний та довідковий матеріали у роботі: Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (довідка №8/19-141-15 від 05.11.2015); Постійної комісії з питань екологічної політики Київської міської ради VII скликання (довідка №08/261-12-139 від 09.10.2015); Державної екологічної Академії післядипломної освіти і управління (довідка №747/1 від 30.10.2015).

Матеріали дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданні міжкафедрального семінару в Академії муніципального управління МОН України, а також були використані у науковій роботі Академії муніципального управління МОН України (довідка № 01-630 від 11.09.15).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою роботою. Висновки й результати, в тому числі ті, що характеризують наукову

новизну, отримані й сформульовані автором самостійно. Ідеї та матеріали співавторів в роботі не використовувалися.

Апробація результатів дослідження. Результати наукового дослідження оприлюднені автором в матеріалах низки комунікативних науково-практичних заходів, зокрема: «Сучасні проблеми державного та муніципального управління» (м. Київ, 03.04.2015); «Розвиток системи регіонального управління в умовах децентралізації» (м. Одеса, 29.04.2015); «Світовий досвід теорії та практики публічного управління» (м. Острог, 2-4 жовтня 2014 року).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження висвітлено в 9 наукових публікаціях, у тому числі в 5 статтях у наукових фахових виданнях України та у статті в закордонному виданні за напрямом державного управління, а також в 3 тезах у матеріалах науково-комунікативних заходів. Загальний обсяг публікацій автора за темою дослідження становить 3,6 друк. арк.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації становить 214 стор., обсяг основного тексту – 176 стор. Робота містить 24 таблиці на 18 стор. та 78 рисунків на 32 стор., два додатки на 8 стор. Список використаних джерел включає 229 найменувань на 30 стор.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дисертаційного дослідження, вказано на зв'язок роботи з напрямами наукових досліджень; розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів за темою дисертації; наведено дані щодо їх апробації та опублікування.

У **першому розділі** – *«Аналіз стану та сучасного наукового доробку з екологізації державного управління»* – розкрито сутність екологізації державного управління та відповідних базових понять; проаналізовано сучасний науковий доробок за різними її напрямами; виявлено тенденції та проведено контент-аналіз еколого орієнтованих дисертаційних досліджень з державного управління.

Враховуючи важливе значення екології у житті (функціонуванні та розвитку) суспільства, в роботі приділено велику увагу основним напрямам її прояву та реалізації, серед яких найбільш часто прийнято виділяти охорону навколишнього середовища, екологічну безпеку та раціональне використання природних ресурсів. У сучасній дійсності до цих напрямів, як правило, ще додається сталий розвиток як збалансування інтересів людини та сучасної економіки за умови максимально збереження природного середовища. За цих обставин суттєво змінюються роль та завдання державного управління. При цьому слід виходити з сутності державного управління, яка проявляється у керівних впливах його суб'єктів (органів державної влади) на відповідні об'єкти, процеси та відносини суспільства.

З'ясовано, що розвиток державного управління все частіше розглядається через його роль та місце як однієї з складових підсистем загальної системи публічного управління. Встановлено, що публічне управління сферою екології – це різновид управління, суб'єктами якого виступають органи державної влади та органи місцевого самоврядування, об'єктом є сфера екології, а керівні та контрольні впливи спрямовані на захист і збереження навколишнього середовища, забезпечення його безпеки. Основними інструментами такого управління виступають публічні екологічні стратегія та політика, нормативно-правове регулювання на рівні органів державної влади, а також бюджети різних рівнів (державний та місцевий).

Розкрито сутність публічної екологічної стратегії як визначення органами державної влади та органами місцевого самоврядування, враховуючи пропозиції громадянського суспільства, пріоритетних цілей та етапів дій у сфері екології певної країни, регіону, території на довгострокову перспективу (більше п'яти років) з урахуванням притаманних їй загроз і можливостей, а також сильних та слабких сторін. Відомими різновидами таких стратегій є державні та місцеві екологічні стратегії. Важливу роль у реалізації таких стратегій має відігравати публічна екологічна політика як визначення органами державної влади, органами місцевого самоврядування за участі громадськості узгоджених пріоритетних напрямів дій щодо захисту, збереження та забезпечення безпеки навколишнього середовища, як правило, у середньостроковій перспективі. Найбільш відомим різновидом такої політики є державна екологічна політика.

Проаналізовано понятійний апарат науки державного управління та на цій основі сформульовано поняття «екологізація державного управління», яке означає здійснення органами державної влади та органами місцевого самоврядування керівних впливів відповідно до визначених напрямів екологізації на сфери та відносини суспільства з метою покращення їх функціонування та досягнення запланованих показників розвитку.

На підставі розкриття та аналізу низки понять, серед яких «розвиток», «механізми державного управління», «екологізація державного управління», інтегровано сутність нашої роботи, яку відображено у її назві. Таким чином, розвиток механізмів екологізації державного управління – це дія, процеси, унаслідок яких відбувається зміна якості будь-яких практичних заходів та засобів, що забезпечують реалізацію державного управління окремо або у комплексі, шляхом переходу від одного якісного стану до іншого більш високого в процесі здійснення органами державної влади та органами місцевого самоврядування керівних впливів відповідно до визначених напрямів екологізації на сфери та відносини суспільства з метою покращення їх функціонування та досягнення запланованих показників.

Наведено результати кількісного та якісного контент-аналізу сучасних вітчизняних дисертаційних досліджень з державного управління у період 2001-2014 роки (80 робіт) за основними напрямками екологізації, серед яких: екологічна безпека, охорона навколишнього природного середовища, раціональне природокористування, сталий розвиток.

Виявлено тенденції захистів дисертацій у вітчизняній галузі науки «Державне управління» за напрямками екологізації шляхом аналізу статистики та динаміки таких захистів у проблемно-орієнтованому полі з координатами X – напрямки екологізації та Z – види державно-управлінських впливів. Також запропоновано тривимірне представлення проблемно-орієнтованого простору дисертаційних досліджень за основними напрямками екологізації шляхом доповнення координатою Y – рівні адміністративно-територіального управління (країна, регіон, галузь, територія). Для спрощення та більш обґрунтованого порівняння різнохарактерних, часто скачкоподібних процесів захистів дисертацій у динаміці були застосовані лінії тренду в межах пакету програмного забезпечення Microsoft Excel 2007.

В той же час, застосований в роботі підхід багатовекторної систематизації дозволив підійти до універсального багаторівневого парадигмального (матричного) представлення та розгляду інформації про захисти дисертацій з екологізації державного управління, зокрема за такими рівнями: напрямки екологізації; рівні адміністративно-територіального управління; види державно-управлінських впливів; організації, де відбувалися захисти; види дисертацій; наукові спеціальності, за якими відбувалися захисти.

Виявлено, що у період з 2001 до 2014 року у галузі науки «Державне управління» відбулося 80 захистів дисертацій (11 докторських та 69 кандидатських) за основними напрямками екологізації. Протягом цього періоду спостерігалася тенденція їх переважного зростання за всіма цими напрямками. Найбільше робіт було захищено за напрямом природокористування (29, 36%). 18 робіт (23%) було захищено за напрямками «охорона навколишнього природного середовища» та «раціональне природокористування». Найменш, 15 робіт (19%), захищено за напрямом сталого розвитку.

На рівні адміністративно-територіального управління найбільше уваги в роботах за основними напрямками екологізації приділено рівням країни (32, 40%) та регіонів (30, 38%). Значно менше уваги приділено територіальному рівню (13, 16%) й зовсім мало – галузевому рівню (5, 6%).

На рівні видів державно-управлінських впливів спостерігалася спрямованість більшості робіт на дослідження механізмів державного управління (29, 36%). Державне регулювання та інші види державного управління досліджені кожний у 17 роботах (21%). Ще менше робіт присвячені державній політиці (13, 17%). Зовсім мало уваги (4, 5%) приділено питанням стратегічного управління.

З'ясовано деякі особливості діяльності спеціалізованих вчених рад із захистів дисертацій з державного управління за основними напрямками екологізації, зокрема виявлено певну регіональну спеціалізацію захистів. Найбільше захистів таких робіт відбулося у Донецькому державному університеті управління (25%), що, безумовно, пов'язано з промисловою специфікою відповідного регіону та найбільш складною екологічною ситуацією в ньому. На другому місці за захистами робіт екологічного спрямування розташована Національна академія державного управління при Президентові України (21%). На третьому місці – Класичний приватний університет,

м. Запоріжжя, що теж не випадково й пов'язане зі специфікою відповідного регіону. Найбільш значна частка захищених робіт у Харківському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України (46%), у Донецькому державному університеті управління (45%), у Класичному приватному університеті (50%), в Академії муніципального управління (50%) підготовлені за напрямом «раціональне природокористування». У Національній академії державного управління при Президентіві України (41%) та у Донецькому державному університеті управління (25%) суттєва увага також була приділена напряму «екологічна безпека».

Переважна кількість завершених дисертаційних робіт за напрямами екологізації захищена за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління (75, 94%). 4 роботи захищені за спеціальністю 25.00.04 – місцеве самоврядування. Всього одна робота з 80 робіт екологічного спрямування захищена за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління. Зовсім немає робіт екологічного спрямування, захищених за спеціальністю 25.00.03 – державна служба. Це насторожує, оскільки опосередковано вказує на відсутність належної уваги підготовці кадрового корпусу державної служби до екологізації державного управління.

Розглянутий підхід представлення інформації для пошуку та аналізу дисертаційних робіт є спрямованим на спрощення виконання завдань експертизи дисертаційних робіт, а також проведення дослідниками, зокрема здобувачами наукових ступенів, аналізу наукового пошуку попередників.

У другому розділі – *«Теоретико-методологічне підґрунтя розвитку екологізації державного управління в Україні»* – виділено теоретичні та методологічні концепти, умови та тенденції та визначено основні засоби екологізації державного управління; розроблено та обґрунтовано підхід концептуального розвитку щодо напрямів та механізмів екологізації державного управління.

Визначено теоретичні та методологічні концепти екологізації державного управління (12 положень), виходячи з віднесення до них будь-яких теоретичних та методологічних положень, що стосуються та/або сприяють процесам екологізації й на яких ґрунтуються у своїй діяльності як дослідники, так і практики у прагненні безпосереднього або опосередкованого збереження навколишнього природного середовища, раціонального природокористування та забезпечення екологічної безпеки.

Запропоновано класифікацію механізмів екологізації державного управління за такими ознаками: основні напрями екологізації (механізми забезпечення екологічної безпеки; механізми охорони навколишнього природного середовища; механізми раціонального природокористування; механізми сталого розвитку); складність (комплексні та окремі механізми екологізації); рівень державного управління (державні, регіональні, галузеві, територіальні механізми екологізації); види державно-управлінських впливів (механізми екологізації стратегічного управління; механізми екологізації державної політики; механізми екологізації державного регулювання; механізми

екологізації державної підтримки; програмно-цільові механізми екологізації державного управління; механізми екологізації державного бюджету; механізми державного екологічного контролю, механізми державного екологічного моніторингу); призначення у державно-управлінському процесі (механізми екологізації діяльності у певній сфері чи галузі суспільства; механізми екологізації її управлінського супроводу; механізми екологізації її ресурсного супроводу, зокрема, механізми екологізації її фінансового супроводу, механізми екологізації її кадрового супроводу, механізми екологізації її інформаційного супроводу тощо).

Виділено спектр керівних впливів органів державної влади щодо екологізації, який охоплює такі їх види: екологічне стратегічне планування; розроблення та реалізація державних екологічних політик; використання державних екологічних програм та національних проєктів; екологічне державне регулювання; екологічне державне стимулювання; екологічна державна підтримка; формування екологічної складової державних, регіональних та місцевих бюджетів та інше. Наведено приклади центральних органів виконавчої влади України станом на квітень 2015 року з зазначенням притаманних ним функцій екологічного державного управління.

Встановлено, що екологізація державного управління (суб'єкта державного управління та державно-управлінських впливів) та екологізація власне об'єктів державного управління – це, хоча й системно поєднані речі, але вони принципово різні, оскільки представляють, з одного боку, управлінську діяльність, яка є функціонально та процесно типовою, а з іншого боку, конкретну діяльність відповідних об'єктів управління, яка у кожному об'єкті функціонально та процесно відрізняється між собою та з управлінською діяльністю, а також має свою суспільну специфіку (виробничу та з надання послуг).

Наголошено на тому, що екологічна адекватність вирішення проблем (завдань) передбачає дотримання екологічності управління на всіх етапах кожного конкретного циклу управління, тобто при послідовному виконанні загальних функцій екологічного планування, екологічної організації, екологічної мотивації, екологічного контролю, а також функцій, що їх пов'язують, а саме прийняття екологічних управлінських рішень та комунікації з урахуванням екологічних аспектів управління.

Встановлено, що суттєвою особливістю виконавчої та судової гілок державної влади є ієрархічна організація структури управління, внаслідок чого конкретика, швидкість та кількісний характер прийняття рішень є найбільшими на нижньому рівні управління. Зі зростанням рівнів управління цей процес уповільнюється, а рішення набувають більшого узагальнення та якісного характеру. Порушення принципу екологізації на будь-якому з рівнів державно-управлінської ієрархії може призвести до розриву зв'язку між екологічними складовими цих рівнів. На нижньому (зокрема місцевому) рівні такого управління реалізуються конкретні заходи як в межах державних програм та національних проєктів, так і поза ними. На вищому (державному) та середньому (регіональному) рівнях в контексті екологізації державного управління розробляються і реалізуються державні екологічні стратегії та

політики, національні проекти, а також здійснюється державне екологічне регулювання.

З'ясовано, що екологічна ситуація в Україні з огляду на сучасні проблеми (АТО, зниження рівня суспільної стабільності, важка соціально-економічна ситуація, підвищення забруднення території) привертає мало уваги як влади, так і громадськості. В той же час, вона потребує постійного оцінювання для недопущення виникнення та нарощування екологічних проблем.

Запропоновано підхід концептуального розвитку. Сутність такого підходу в утвердженні в мисленні управлінця уявлення і розуміння процесу розвитку як зміни концепцій діяльності або відносин шляхом поліпшення їх параметрів. Однак цей постулат лише частина суті розглянутого підходу. Друге базове положення - це подання концепцій діяльності або відносин у формі одного або декількох векторів, складовими елементами кожного з яких є ознаки розвитку. І третім базовим положенням є можливість подання ознак розвитку елементами різної природи, в тому числі цілями, напрямками, проблемами, принципами, тенденціями, кількісними та якісними параметрами.

На практиці застосування підходу концептуального розвитку передбачає виділення системи (комплексу, вектора, матриці) ознак, за якими можна надалі проводити оцінювання ситуації шляхом порівняння та виявлення змін порівняно з минулим станом (ситуацією), або станом (ситуацією) в інших соціальних системах (країна, регіон, територія тощо). В якості ознак можуть використовуватися цілі, напрями, завдання, принципи, проблеми, підходи, умови, інші кількісні та якісні показники стану соціальної системи. Підхід концептуального розвитку також передбачає розроблення нових концепцій (векторів) розвитку, складовими яких є нові або оновлені цілі (напрями, завдання, принципи) на певну перспективу – стратегічну (довгострокову), тактичну (середньострокову) та оперативну (короткострокову).

Обґрунтовано, що підхід концептуального розвитку дозволяє системно проводити оцінювання зміни екологічного стану в суспільстві у зв'язку з наявністю певних ознак, безпосередньо пов'язаних з суспільними об'єктивними та суб'єктивними умовами. Результатом такого підходу має бути з'ясування можливості та доцільності втручання у розвиток екологічної ситуації та проведення заходів щодо її покращання.

Виділено низку умов екологізації, серед яких: наявність суспільної потреби такої екологізації; запит на це від влади; стабільність в країні (інтегральна оцінка політичної та соціально-економічної стабільності); необхідність ресурсів (насамперед фінансових); достатній рівень технологічного стану; підтримка бізнесу; підтримка громадськості; наявність достатнього «лобі» у вищих ешелонах влади; сильних вітчизняних наукових шкіл з великим досвідом роботи у цьому напрямку; необхідного рівня загальної екологічної культури суспільства; нормативно-правової забезпеченості; знайомства з зарубіжним досвідом у цій сфері.

Здійснено класифікацію умов екологізації сучасного державного управління за ознаками: глобальні, державні, регіональні та локальні. За кожною ознакою виділено відповідні групи умов.

Обґрунтовано, що важливу роль у виборі правильного (ефективного, раціонального, результативного, економічного, конкурентоспроможного тощо) курсу управління відіграє як дотримання чіткої ієрархії умов, так і врахування сучасних тенденцій в процесах екологізації суспільства та державного управління. Виділено та охарактеризовано низку таких тенденцій, серед яких: тенденція сталого розвитку; тенденція ресурсозбереження; тенденція зміни екологічного аспекту в результаті переходу до інформаційного суспільства; тенденція посилення техногенної безпеки; тенденція розбудови «зеленого світу»; тенденція корпоративної міждержавної безпеки; тенденція негативних змін клімату внаслідок дії низки чинників.

Виділено типові управлінські рішення і відповідні керівні впливи, які утворюють певну ієрархічну систему екологічного програмування, проектування та планування з різногоризонтними взаємопов'язаними рівнями. Серед таких рівнів: стратегічний рівень, який відповідає стратегічному (довгостроковому) управлінню, основними засобами якого є керівні впливи типу «стратегічне планування» та «державні цільові програми, що приймається у вигляді Закону України»; тактичний рівень, що відповідає тактичному (середньостроковому) рівню управління, основними засобами якого є керівні впливи типу «державна політика», «національний проект» та «державні цільові програми, що приймається постановами уряду»; оперативний рівень, який відповідає оперативному (короткостроковому) рівню управління, основними засобами якого є керівні впливи типу «щорічна програма економічного та соціального розвитку України», «щорічна програма економічного та соціального розвитку певного регіону», «державний бюджет», «місцевий бюджет», «щорічні заходи реалізації державних цільових програм», «щорічні заходи реалізації національних проектів». Ці впливи реалізуються протягом поточного року.

Для з'ясування сучасного стану застосування та розвитку основних засобів реалізації ієрархічної системи програмування, проектування та планування щодо екологізації існування суспільства в Україні проаналізовано їх за всіма зазначеними горизонтами дій керівних впливів. Розглянуто Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року, якими визначено першопричини екологічних проблем України та основні принципи такої політики, які фактично можна розглядати як критерії оцінювання стану її реалізації.

Розглянуто Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020», яка, фактично, є логічним продовженням та доповненням наведеного вище документу. Проаналізовано її у контексті нашої роботи, дотримуючись виділених в ньому векторів розвитку, безпеки, відповідальності та гордості. З'ясовано, що реалізація задуманого має буде забезпечена програмами енергонезалежності, енергоефективності, збереження навколишнього природного середовища, розвитку туризму, реформою у сфері забезпечення безпечності та якості харчових продуктів у комплексі з іншими програмами та реформами соціально-економічного спрямування. За матеріалами «Національної доповіді України про стан виконання положень порядку денного на XXI століття" /за десятирічний

період (заключний) 2012/ виділено вектор особливостей регіонального рівня сталого розвитку України.

Використано систему певних принципів реалізації екологічного управління, які були визначені у спільному дослідженні Мінприроди України, ПРООН та Глобального екологічного фонду, для оцінювання ідентичності української та європейської систем екологічного управління.

Проаналізовано стан державного бюджетного фінансування екологізації державного управління. З'ясовано, що за останні роки відбулося суттєве скорочення кількості та фінансування державних цільових програм, у тому числі екологічного спрямування. В той же час, передбачене фінансування у 2015 році низки регіональних цільових програм, що фінансуються за кошти обласного бюджету. Наведено приклади застосування основних засобів реалізації ієрархічної системи державного екологічного програмування, проектування та планування в Україні.

Стисло охарактеризовано із застосуванням підходу концептуального розвитку та із зазначенням відповідних нормативно-правових документів стан розвитку державного екологічного регулювання, стимулювання, а також низки спеціальних механізмів екологізації, серед яких: екологічна дозвільна система, екологічна експертиза, екологічна стандартизація та нормування, моніторинг стану довкілля, державний екологічний контроль та екологічний аудит, екологічне страхування, екологічна освіта, екологічна наука, міжнародне екологічне співробітництво та інші. Зазначені види спеціальних екологічних механізмів фактично утворюють вектор напрямів розвитку засобів (кадри, інструменти, матеріали, інформація, технології, способи впливу) екологізації управління.

На підставі визначених умов, тенденцій, принципів екологізації державного управління в Україні із застосуванням підходу концептуального розвитку проведено авторське оцінювання можливості та доцільності втручання в розвиток сучасної екологічної ситуації в Україні. Наголошено на тому, що отримані оцінки (діапазон від 2,2 до 2,6 з 5 балів) не є високими, відповідають задовільному її стану але потребують привернення постійної уваги влади та громадськості до розвитку екологічної ситуації в Україні. В той же час, проблеми на соціально-економічному рівні зараз турбують українців більше, ніж екологізація суспільства, зокрема створення екологічно чистого довкілля, сприятливого для існування та здоров'я людей. Є ризики для українського суспільства, які значно більші й реальніші, ніж екологічні ризики. Останні є, але не набули характеру глобальних або державних.

У третьому розділі – «Експертне та концептуальне забезпечення розвитку екологізації державного управління в Україні» – проведено експертне оцінювання стану та виділено концептуально-пріоритетні напрями і засоби розвитку екологізації державного управління; розроблено науково-практичні рекомендації.

Проведено експертне опитування за темою «Розвиток екологізації державного управління в Україні» у червні-липні 2015 року в Академії муніципального управління МОН України. Учасниками експертного опитування були 100 державних службовців, що здійснювали магістерську

підготовку за спеціальністю «Державна служба», в т. ч. 18 осіб 3-4-ї та 82 особи – 5-7-ї категорій посад. Значну кількість з опитуваних складають такі, що мають фінансову, правову, економічну, менеджерську та інформаційно-комп'ютерну базову освіту. Насамперед, з експертами було погоджено застосування поняття «екологізація державного управління» як «прийняття та запровадження спеціальних рішень і заходів, спрямованих на захист навколишнього середовища, забезпечення екологічної безпеки та раціональне природокористування» (підтримується 81% експертів).

Експертне опитування було зосереджено на верифікації отриманих результатів дослідження. До основних результатів віднесено розроблення підходу концептуального розвитку, що передбачає виділення певної сукупності (спектру) векторів розвитку. Відповідно до підходу концептуального розвитку виділено систему з шести векторів розвитку екологізації державного управління в Україні з різними складовими елементами розвитку. Сукупність цих векторів фактично обумовила спектр базових напрямів розвитку екологізації державного управління, що пропонується нами. Перші два вектори виділені на основі чинних документів. Це забезпечило прив'язку системи векторів до реальної ситуації нормативно-правового та аналітичного забезпечення екологізації державного управління. Інші вектори сформовані з урахуванням різних джерел екологічної державно-управлінської інформації (стратегії, державні політики, цільові програми, нормативно-правові акти тощо) та власного розуміння їх призначення.

В анкеті експертного опитування кожному з векторів розвитку поставлено у відповідність певні запитання та наведені таблиці з їх складовими – елементами розвитку. Окрім цього, з'ясовано думку експертів за напрямками-векторами розвитку, зокрема, як вони оцінили: «прояв чинників загального впливу на екологізацію державного управління»; «достатність умов впливу на розвиток сучасної екологічної ситуації»; «прояв різних тенденцій екологізації суспільства»; «відповідність принципам європейської системи екологічного управління»; «ступінь впливу, стан розвитку та необхідність вдосконалення засобів і механізмів екологізації»; «дотримання критеріїв реалізації державної екологічної політики».

Серед чинників загального впливу на екологізацію державного управління найбільшу оцінку отримав вплив людського чиннику (4,01). Причому, насамперед завдяки експертам – жінкам, які складають 82%. Чоловіки, що складають 18% експертів, віддали перевагу «законодавству» (3,71), «управлінню» (3,56) та «рівню загальної культури» (3,5).

Серед оцінок достатності умов впливу на розвиток сучасної екологічної ситуації найбільшу отримала умова «підтримка громадськості» (3,9). Високо також оцінені «достатній рівень технологічного стану» (3,73), «сильні вітчизняні наукові школи» (3,7), «рівень екологічної культури суспільства» (3,67), «нормативно-правова забезпеченість» (3,66), «знайомство з зарубіжним досвідом» (3,64). У чоловіків на перших місцях розташовані «достатній рівень технологічного стану» (3,83) та «сильні вітчизняні наукові школи» (3,78).

За напрямом прояву різних тенденцій екологізації суспільства найбільшу

оцінку отримала тенденція «посилення ролі громадянського суспільства у вирішенні екологічних проблем» (3,61). Високо також оцінені тенденції «зміна екологічного аспекту в результаті переходу до інформаційного суспільства» (3,56), «корпоративної міждержавної екологічної безпеки» (3,38), «змін клімату внаслідок низки глобальних чинників» (3,37), «посилення природогенної безпеки» (3,32), «посилення техногенної безпеки» (3,24).

Серед оцінок відповідності принципам європейської системи екологічного управління на першому місці маємо принцип «постійне зміцнення довіри між суб'єктами всіх рівнів екологічного управління» (3,46). Високо також оцінені принципи «системність, комплексність стратегічних екологічних оцінок в умовах фактичної стабільності влади» (3,42), «передача повноважень охорони навколишнього природного середовища на регіональний і місцевий рівень» (3,33), «розмежування природоохоронних та господарських функцій» (3,32), «посилення природогенної безпеки» (3,32), «укладання добровільних екологічних угод та стимулювання екологічних інновацій» (3,31).

За отриманими даними опитування найбільшу оцінку отримав засіб «державний контроль» (3,43). Високо також оцінені засоби «підготовка кадрів» (3,37), «програми розвитку» (3,33), «екологічне реформування» (3,29), «регіональні програми» (3,54), «громадський контроль» (3,24), «регіональна політика» та «територіальне реформування» (3,23).

Найбільшу оцінку розвитку отримав засіб «спеціальне законодавство» (2,9). Високо також оцінені засоби «громадський контроль» (2,77), «загальне законодавство» (2,75), «соціально-економічне реформування» (2,73), «підготовка кадрів» (2,71), «взаємоузгодженість документів» (2,7), «територіальне реформування» (2,65), «європейська інтеграція» та «цільові програми» (2,64). Звертає увагу на себе той факт, що оцінки експертами стану розвитку помітно майже на бал відрізняються від оцінок важливості відповідних засобів з позиції екологізації державного управління в Україні. Цим експерти чітко звертають увагу на невідповідність оцінок ступеня важливості та ступеня розвитку для кожного з цих засобів.

Щодо необхідності вдосконалення найбільшу оцінку отримав засіб «державне бюджетування» (3,73). Високо також оцінені засоби «екологічне реформування» (3,63), «державний контроль» (3,62), «територіальне реформування» (3,57), «регіональні програми» (3,54), «цільові програми» (3,52), «державна політика» (3,51), «регіональне бюджетування», «програми розвитку» та громадський контроль (3,45).

Як бачимо, наведені оцінки експертів щодо стану розвитку певним чином, зокрема порядком оцінок, корелюються з оцінками важливості відповідних засобів та механізмів (технологій, інструментів, важелів) з позиції екологізації державного управління в Україні.

Найбільшу оцінку експертів з точки зору необхідності дотримання критеріїв реалізації державної екологічної політики в Україні отримав критерій «екологічна відповідальність влади, громадськості та бізнесу» (3,67). Високо також оцінені критерії «врахування екологічних наслідків» (3,63), «посилення

сталого розвитку» (3,59), «участь громадськості та бізнес в екологічному управлінні» (3,55), «розвиток міжсекторального партнерства» (3,46).

Виділено систему з 6 векторів розвитку екологізації державного управління в Україні з різними складовими елементами розвитку, а саме: вектор критеріїв оцінювання стану реалізації державної екологічної політики; вектор ідентичності принципам європейської системи екологічного управління; вектор основних чинників впливу на екологізацію державного управління; вектор пріоритетних умов втручання в розвиток сучасної екологічної ситуації; вектор поширених тенденцій екологізації суспільства; вектор необхідного вдосконалення засобів та механізмів екологізації державного управління. Сукупність цих векторів фактично обумовлює спектр базових концептуально-пріоритетних напрямів розвитку екологізації державного управління, що пропонується у роботі.

На підставі отриманих результатів дослідження сформовані такі пропозиції та рекомендації:

- впровадити підхід концептуального розвитку у вітчизняну практику програмно-цільового та нормативно-правового проектування органів державної влади та управління з метою його подальшої технологізації;

- при здійсненні такого проектування для більш повного охоплення напрямів можливого розвитку екологізації державного управління доповнити вектор цілей розвитку іншими векторами, елементами розвитку в яких є «чинники впливу на екологізацію державного управління», «умови розвитку екологічної ситуації», «тенденції екологізації суспільства», «критерії оцінювання стану реалізації державної екологічної політики», «принципи європейської системи екологічного управління», «засоби екологізації державного управління, що потребують вдосконалення»;

- систематично або ситуаційно проводити експертне оцінювання на основі виділеної системи векторів розвитку, а також аналізувати отримані результати на предмет подальшого покращання параметрів розвитку екологізації державного управління в країні;

- звернути увагу відповідних органів державної влади та управління України, у першу чергу тих, що відповідають за розвиток екологізації державного управління, на необхідність:

- * підвищення відповідальності органів влади за доступність, своєчасність отримання і достовірність екологічної інформації, підвищення державної підтримки та стимулювання екологічно спрямованої модернізації вітчизняних виробництв, прискорення подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, повне відшкодування збитків забруднювачами природного середовища та користувачами ресурсів;

- * впровадження таких принципів європейського екологічного управління як басейновий принцип управління, комплексний міжсередовищний підхід та збалансованість адміністративних і ринкових інструментів регулювання;

- * створення достатніх умов ефективного розвитку екологізації державного управління, а також повного використання відповідних наявних та перспективних технологій, інструментів, важелів інших практичних засобів;

* посилення підтримки бізнесу та забезпечення необхідних ресурсів; розвитку тенденцій сталого розвитку та ресурсозбереження;

* розвитку таких поширених засобів екологізації державного управління як стратегічне планування, недержавне фінансування, загальне законодавство, національні проекти, взаємоузгодженість документів, застосування зарубіжного досвіду та європейська інтеграція.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та наведено нове вирішення наукового завдання щодо теоретико-методологічного обґрунтування та розроблення науково-практичних рекомендацій щодо розвитку екологізації державного управління в Україні. Отримані в процесі дослідження результати дозволили сформулювати такі висновки і пропозиції, що мають теоретичне й практичне значення.

1. Уточнено базові поняття дослідження. Сформульовано поняття «екологізація державного управління», яке означає здійснення органами державної влади та органами місцевого самоврядування керівних впливів відповідно до визначених напрямів екологізації на сфери та відносини суспільства з метою покращення їх функціонування та досягнення запланованих показників розвитку. Визначено сутність розвитку механізмів екологізації державного управління як дії, процесу, унаслідок яких відбувається зміна якості будь-яких практичних заходів та засобів, що забезпечують екологізацію державного управління шляхом переходу від одного якісного стану до іншого, більш високого. Уточнено базові поняття науки державного управління у сфері екології у прив'язці до відомих понять науки публічного управління.

2. Наведено результати кількісного та якісного контент-аналізу сучасних вітчизняних дисертаційних досліджень з державного управління у період 2001-2014 роки (80 робіт) за основними напрямами екологізації, серед яких: екологічна безпека, охорона навколишнього природного середовища, раціональне природокористування, сталий розвиток. Виявлено тенденції захистів дисертацій у вітчизняній галузі науки «Державне управління» за напрямами екологізації шляхом аналізу статистики та динаміки таких захистів. Спостерігалось їх переважне зростання за всіма цими напрямами. Найбільше робіт було захищено за напрямом природокористування (29 робіт, 36%). 18 робіт (23%) було захищено за напрямами охорони навколишнього природного середовища та раціонального природокористування. 15 робіт (19%) захищено за напрямом сталого розвитку. Запропоновано універсальне багаторівневе парадигмальне (матричне) представлення та розгляд інформації про захисти дисертацій з екологізації державного управління за рівнями: напрями екологізації; рівні адміністративно-територіального управління; види державно-управлінських впливів; організації, де відбувалися захисти; види дисертацій; наукові спеціальності, за якими відбувалися захисти.

3. Виділено спектр керівних впливів органів державної влади щодо

екологізації, які утворюють певну ієрархічну систему екологічного програмування, проектування та планування з різногоризонтними взаємопов'язаними рівнями. Серед таких рівнів: стратегічний рівень, який відповідає стратегічному (довгостроковому) управлінню; тактичний рівень, що відповідає тактичному (середньостроковому) рівню управління; оперативний рівень, який відповідає оперативному (короткостроковому) рівню управління. Серед видів управлінських рішень: екологічне стратегічне планування; розроблення та реалізація державних екологічних політик; використання державних екологічних програм та національних проектів; екологічне державне регулювання; екологічне державне стимулювання; екологічна державна підтримка; формування екологічної складової державних, регіональних та місцевих бюджетів та інше. Наведено приклади центральних органів виконавчої влади України станом на квітень 2015 року з зазначенням притаманних ним функцій екологічного державного управління. Проаналізовано стан державного бюджетного фінансування екологізації державного управління. З'ясовано, що за останні роки (2012 -2014 роки) відбулося суттєве скорочення кількості та фінансування державних цільових програм, у тому числі екологічного спрямування. В той же час, передбачено фінансування у 2015 році низки регіональних цільових програм, що фінансуються за кошти обласних бюджетів.

4. Стисло охарактеризовано із зазначенням відповідних нормативно-правових документів стан розвитку державного екологічного регулювання, стимулювання, а також низки інших спеціальних механізмів екологізації, серед яких: екологічна дозвільна система, екологічна експертиза, екологічна стандартизація та нормування, моніторинг стану довкілля, державний екологічний контроль та екологічний аудит, екологічне страхування, екологічна освіта, екологічна наука, міжнародне екологічне співробітництво та інші. Зазначені види спеціальних екологічних механізмів фактично утворюють вектор напрямів розвитку засобів (кадри, інструменти, матеріали, інформація, технології, способи впливу) екологізації управління.

5. Визначено основні теоретичні та методологічні концепти екологізації державного управління (12 положень), виходячи з віднесення до них будь-яких теоретичних та методологічних положень, що стосуються та/або сприяють процесам екологізації й на яких ґрунтуються у своїй діяльності як дослідники, так і практики у прагненні безпосереднього або опосередкованого збереження навколишнього природного середовища, раціонального природокористування та забезпечення екологічної безпеки. Розроблено класифікацію механізмів екологізації державного управління за такими ознаками: основні напрями екологізації; складність; рівень державного управління; види державно-управлінських впливів; призначення у державно-управлінському процесі.

6. Запропоновано підхід концептуального розвитку, який покладено в основу досліджень екологізації державного управління, заснований на трьох постулатах: розгляді процесу розвитку як зміни концепцій діяльності або відносин шляхом поліпшення їх параметрів; представлення концепцій діяльності або відносин кількома векторами розвитку, складовими елементами яких є певні ознаки розвитку; використання в кожному такому векторі ознак

розвитку одного типу, зокрема цілей, напрямів, проблем, принципів, тенденцій, умов, критеріїв, інших кількісних та якісних параметрів. На практиці застосування підходу концептуального розвитку передбачає виділення системи (комплексу, вектора, матриці, спектра) ознак розвитку, за якими можна надалі проводити оцінювання ситуації шляхом порівняння та виявлення змін порівняно з минулими станом або станами (ситуаціями) в інших соціальних системах (країна, регіон, територія тощо). Результатом такого підходу має бути з'ясування можливості та доцільності втручання у розвиток екологічної ситуації та проведення заходів щодо її покращання.

7. Виділено низку найбільш суттєвих умов екологізації, серед яких: наявність суспільної потреби такої екологізації; запит на це від влади; стабільність в країні (інтегральна оцінка політичної та соціально-економічної стабільності); необхідність ресурсів (насамперед фінансових); достатній рівень технологічного стану; підтримка бізнесу та громадськості; необхідного рівня загальної екологічної культури суспільства; нормативно-правової забезпеченості; знайомства з зарубіжним досвідом у цій сфері. Здійснено класифікацію умов екологізації сучасного державного управління за ознаками: глобальні, державні, регіональні та локальні. За кожною ознакою виділено відповідні групи умов. Визначено та охарактеризовано низку основних тенденцій екологізації, які необхідно враховувати при прийнятті рішень органами державної влади, серед яких: тенденція сталого розвитку; тенденція ресурсозбереження; тенденція зміни екологічного аспекту в результаті переходу до інформаційного суспільства; тенденція посилення техногенної безпеки; тенденція розбудови «зеленого світу»; тенденція корпоративної міждержавної безпеки; тенденція негативних змін клімату.

8. Проведено верифікацію отриманих результатів дослідження шляхом експертного опитування державних службовців. З'ясовано оцінки експертів щодо «чинників загального впливу на екологізацію державного управління»; «достатніх умов впливу на розвиток сучасної екологічної ситуації»; «прояву різних тенденцій екологізації суспільства»; «відповідності принципам європейської системи екологічного управління»; «ступеню впливу, стану розвитку та необхідності вдосконалення засобів і механізмів екологізації»; «дотримання критеріїв реалізації державної екологічної політики». Вони у більшості є задовільними. З'ясовано, що екологічна ситуація в Україні з огляду на сучасні проблеми (АТО, зниження рівня суспільної стабільності, важка соціально-економічна ситуація, підвищення забруднення території) повертає недостатньо уваги як влади, так і громадськості. В той же час, вона потребує постійного оцінювання для недопущення виникнення та нарощування екологічних проблем

9. На підставі отриманих результатів запропоновано: впровадити підхід концептуального розвитку у вітчизняну практику програмно-цільового та нормативно-правового проектування органів державної влади шляхом доповнення вектора цілей іншими векторами, елементами розвитку, в яких є «чинники впливу на екологізацію державного управління», «умови розвитку екологічної ситуації», «тенденції екологізації суспільства», «критерії

оцінювання стану реалізації державної екологічної політики», «принципи європейської системи екологічного управління», «засоби екологізації державного управління, що потребують вдосконалення»; звернути увагу органів державної влади та управління України на необхідність: підвищення відповідальності за доступність, своєчасність отримання і достовірність екологічної інформації, підвищення державної підтримки та стимулювання екологічно спрямованої модернізації вітчизняних виробництв; впровадження принципів сучасного європейського екологічного управління; посилення підтримки бізнесу та забезпечення необхідними ресурсами; розвиток таких поширених засобів екологізації державного управління як стратегічне планування, недержавне фінансування, загальне законодавство, національні проекти з урахуванням тенденцій сталого розвитку та ресурсозбереження.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Жихарева А. Б. Виявлення тенденцій захисту дисертацій у галузі науки «державне управління» за основними напрямками екологізації / А.Б.Жихарева // Науковий вісник АМУ. Серія : «Управління». – К. : АМУ, 2015. – Вип. 1. – С. 118-127.

2. Жихарева А. Б. Контент-аналіз сучасних вітчизняних дисертаційних досліджень з державного управління за основними напрямками екологізації / А.Б.Жихарева // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. ОРІДУ, Вип. 1(61). – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2015. – С. 81-85.

3. Жихарева А. Б. Визначення стану застосування основних засобів екологізації державного управління в Україні / А. Б. Жихарева // Науковий вісник АМУ. Серія : «Управління». – К. : АМУ, 2015. – Вип. 2. – С.103-114.

4. Жихарева А. Б. Розвиток екологізації державного управління як предмет дослідження / Л. Г. Шморгун, А. Б. Жихарева // Наук. розвідки з держ. та муніципального управління. – К. : АМУ, 2015. – Вип. 2. – С.112-120.

Особистий внесок: обґрунтовано теоретичні положення щодо розвитку екологізації державного управління.

5. Жихарева А. Б. Умови та тенденції екологізації державного управління : [електронний ресурс] / А. Б. Жихарева // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2014. – №8. – Режим доступу : www.dy.nauka.com.ua.

Закордонне видання

6. Жихарева А. Б. Підход концептуального розвитку к екологизации государственного управления в Украине / А. Б. Жихарева // Научно-теорет. и практ. журнал «ОРАЛДЫН ГЫЛЫМ ЖАРШЫСЫ». – Республика Казахстан. – Уральск: Уралнаучкнига, 2015. – № 16 (147). – С. 5-10.

Тези конференцій

7. Жихарева А. Б. Концепти екологізації державного управління / А. Б. Жихарева // Розвиток системи регіонального управління в умовах децентралізації : матеріали наук.-практ. конф. до 20-річчя ОРІДУ НАДУ при

Президентів України та з нагоди 5-річчя кафедри регіональної політики та публічного адміністрування. 29 квіт. 2015 р. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2015. – С. 265-267.

8. Жихарева А. Б. Підхід до оцінювання екологічної ситуації в країні за ознаками наявності необхідних умов її утримання / А. Б. Жихарева // Світовий досвід теорії та практики публічного управління [зб. наук. пр. Інституту глобальних стратегій управління / за заг. ред. О. М. Руденко, С. В. Штурхецького]. – Острог : ІГСУ, Видавництво НаУ «Острозька академія», 2015.– (Серія : «Громадянське суспільство». Вип. 9). – С. 7-10.

9. Жихарева А. Б. Базові поняття науки публічного управління у сфері екології / А. Б. Жихарева // Сучасні проблеми державного та муніципального управління : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (03.04.2015) / За заг. ред. О.І. Дація, В.Д.Бакуменка, Т.В.Іванової. – К. : АМУ, у 2-х ч., Ч.2, 2015. – С. 95-96.

АНОТАЦІЇ

Жихарева А. Б. Развитие экологизации государственного управления в Украине. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Академія муніципального управління. – Київ, 2016.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та наведено нове вирішення наукового завдання щодо теоретико-методологічного обґрунтування та розроблення науково-практичних рекомендацій щодо розвитку екологізації державного управління в Україні. Наведено результати кількісного та якісного контент-аналізу сучасних вітчизняних дисертаційних досліджень з державного управління у період 2001-2014 роки. Визначено основні теоретичні та методологічні концепти екологізації державного управління. Розроблено та запропоновано підхід концептуального розвитку. Виділено найбільш суттєві умови екологізації. Проведено експертну верифікацію отриманих результатів. Запропоновано низку науково-обґрунтованих практичних рекомендацій.

Ключові слова: державне управління, екологізація, розвиток, Україна.

Жихарева А. Б. Развитие экологизации государственного управления в Украине. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук государственного управления по специальности 25.00.02 – механизмы государственного управления. – Академия муниципального управления. – Киев, 2016.

В диссертации осуществлено теоретическое обобщение и приведено новое решение научной задачи теоретико-методологического обоснования и разработки научно-практических рекомендаций по развитию экологизации государственного управления в Украине. Уточнены базовые понятия исследования. Сформулировано понятие «экологизация государственного управления». Определена сущность развития механизмов экологизации

государственного управления. Выявлены тенденции защит диссертаций в отечественной отрасли науки «Государственное управление» по направлениям экологизации. Кратко охарактеризовано с указанием соответствующих нормативно-правовых документов состояние развития государственного экологического регулирования, стимулирования, а также ряда других специальных механизмов экологизации, образующих вектор направлений развития средств (кадры, инструменты, информация, технологии, способы воздействия) экологизации управления. Определены основные теоретические и методологические концепты экологизации государственного управления. Разработана классификация механизмов экологизации государственного управления по признакам: основные направления экологизации; сложность; уровень государственного управления; виды государственно-управленческих воздействий; назначения в государственно-управленческом процессе. Предложен подход концептуального развития, основанный на трех постулатах, а именно: представление и понимание процесса развития как изменения концепций деятельности или отношений путем улучшения их параметров; представление концепций деятельности или отношений несколькими векторами развития, составляющими элементами каждого из которых являются признаки развития; последние могут быть элементами различной природы, в том числе целями, направлениями, проблемами, принципами, тенденциями, условиями, критериями, количественными и качественными параметрами. Выделен ряд наиболее существенных условий и охарактеризован ряд тенденций экологизации. Проведено верификацию полученных результатов исследования путем экспертного опроса государственных служащих. На основании полученных результатов исследования сформированы практические предложения и рекомендации.

Ключевые слова: государственное управление, экологизация, развитие, Украина.

Zhikhareva A. B. On the development of greening in government in Ukraine. – Manuscript.

This work is a thesis for the degree of Candidate of Sciences in Public Administration following the specialty 25.00.02 - mechanisms of public administration. - Academy of municipal administration. - Kyiv, 2016.

The thesis presents a theoretical generalization and new solutions are the task of scientific theoretical and methodological study and development of scientific recommendations for the greening of public administration in Ukraine. The results of quantitative and qualitative content analysis of contemporary domestic dissertation research in public administration during 2001-2014 years. In this paper the basic theoretical and methodological concepts greening public administration. The approach developed and conceptual development. Highlight the most important subject greening. The work carried out expert verification of the results and proposed scientifically grounded practical recommendations.

Keywords: public administration, greening, development, Ukraine.